

*Savremeni procesi
u međunarodnim odnosima
i uloga vojnog faktora*

Specijalni rat u okviru doktrine sukoba niskog intenziteta

General-major *MIRAŠ STOŽINIĆ*

Specijalni rat je postao univerzalna svetska pojava i globalna doktrina koja je omogućila da se strategija dominacije proširuje u totalitetu do krajnosti. Takođe, taj rat sve više postaje supstitucija oružane agresije, jer omogućuje ostvarivanje strateških ciljeva bez direktne upotrebe vojne sile.

Delovanje zakona ograničavanja rata uticalo je na to da se na svetskoj sceni pojavi nova globalna doktrina – doktrina sukoba niskog intenziteta koja relativizira vojnu silu u uslovima kada je delovanje limitirajućih faktora rata gotovo eliminisalo tzv. ratove srednjeg i visokog intenziteta, a potenciralo ratove niskog intenziteta. Ti ratovi su kombinacija vojnog intervencionizma, uz veoma selektivnu upotrebu vojne sile i to prvenstveno u okvirima dejstava sa distance, i specijalnog rata.

Ograničavajući faktori rata ne deluju podjednako na svaku vrstu rata, već diferencirano – prema prirodi i vojnotehnološkim karakteristikama svake vrste rata i svakog ratnog sukoba pojedinačno. Neki od njih, na primer, ne samo što ne ograničavaju nego stimulišu specijalni rat. To je osnovni razlog zbog kojeg agresivne sile u međusobnom nadmetanju oko sfera uticaja i u odnosu na tzv. treći svet, umesto isključivo rata (oružane agresije) sve češće pribegavaju specijalnom ratu.

Doktrina sukoba niskog intenziteta, u čije okvire se uklapa doktrina specijalnog rata, pokazuje se kao doktrina jedino mogućeg rata u savremenim uslovima sa izgledima da se ostvare neki ciljevi bez rizika nekontrolisane vertikalne eskalacije, odnosno proširenja rata do krajnosti. Za male i nedovoljno razvijene zemlje ta doktrina predstavlja nov izazov za preduzimanje novih odbrambenih napora, pre svega kada je reč o odbрани od dejstava sredstvima vrhunske tehnologije sa velikih udaljenja i sa velikom vatrenom moći i preciznosti pogađanja.

Fenomen tzv. specijalnog rata nije nepoznat ni kao teorijsko-konceptualni strateški model ni kao empirijski realitet. U istoriji ratova, naročito u drugom svetskom ratu agresivne sile su primenjivale neku vrstu »specijalnih dejstava«, pretežno propagandno-psihološkog karaktera, u svrhu povećanja efikasnosti borbenih dejstava vlastitih oružanih snaga, odnosno slabljenja moralnih snaga i otpornosti protivnika. Ali, sve aktivnosti te vrste u ranijim istorijskim epohama, zaključno sa drugim svetskim ratom, nisu imale značaj i značenje autonomnih dejstava u ratnoj prak-

si kojima bi se mogla supstituisati oružana borba, pa prema tome ni svojstva integralnog teorijskog sistema u polemologiji i teoriji ratne veštine. Njihova uloga i značaj u stvarnosti su se svodile na pomoćna, u najboljem slučaju, obezbeđujuća dejstva.

Međutim, u periodu posle drugog svetskog rata, naročito u poslednje dve-tri decenije, i u konceptualno-doktrinarnom i u praktično – tehnološkom smislu specijalni rat se konstituiše i sve više afirmiše kao relativno samostalna pojava. Reč je, istorijski gledano, o novoj ratnoj doktrini, koja je sva u znaku »specijalnih dejstava« koja se u toj novoj doktrini, za razliku od predašnjih ratnih doktrina, sintetizuju na kvantitativno i kvalitativno višem nivou. To je nivo strategije, čak nivo globalne strategije. Neki protagonisti specijalnog rata tu činjenicu i ne skrivaju, štaviše, javno zagovaraju prednosti specijalnog rata kao posrednog načina upotrebe ukupnih društvenih moći nad klasičnim oblicima rata u kojima se ta moć ispoljava posredstvom oružanih snaga. Drugi, opet, tu činjenicu negiraju kod sebe, ali ne i kod suprotne strane.

U vojnoj publicistici SAD postoje mnogobrojne knjige i vojni časopisi u kojima se razmatra fenomen specijalnog rata. Sintagmom »specijal Warfare« (specijalno ratovanje) označava se pojam koji obuhvata kompleksan sadržaj. Njime se obuhvataju i tri druga pojma nižeg reda: (1) nekonvencionalne operacije; (2) protivgerilska (protivpartizanska) dejstva, i (3) psihološko-propagandna aktivnost. Očevidno je da se radi o prvom nizu klasifikacije oblika ispoljavanja tog obimnog i kompleksnog sadržaja specijalnih dejstava.

U sovjetskoj publicistici, bar onoj koja je dostupna, ne može se naići na tekstove koji bi mogli sugerisati zaključak da u sovjetskoj ratnoj doktrini postoje usvojeni i razrađeni stavovi o specijalnom ratu i strategiji posrednog nastupanja. Taj fenomen u sovjetskoj publicistici je tretiran kao nešto što je imanentno svojstvo globalne strategije SAD i strategijama drugih zapadnih zemalja.¹ U tom kontekstu se posebno opserviraju psihološko-propagandna dejstva koja se kvalifikuju kao »ideološka diverzija«, što je drugo ime za buržoasku propagandu i »specijalni rat«. S druge strane,

¹ Gandi Kadinov, *Put k nezavisnosti*, Izdateljstvo međunarodnoj otnošenija, Akademija nauka SSSR, Institut narodov Azije, Moskva 1966. godine.

»komunistička (socijalistička) propaganda« tretira se kao naučno zasnovana delatnost, čiji je cilj političko prosvetčivanje i organizovanje masa.² U novije vreme upotrebljavao se i termin »specijalna propaganda«, što podrazumeva i drukčiju sadržinu pojma koja se označava tim terminom. Nije poznato da li su stavovi u vezi sa »specijalnim ratovanjem« izmenjeni i da li je taj oblik ratovanja dobio drukčiji tretman u kontekstu najavljene nove doktrine »odbrambene dovoljnosti«.

Inače je, upravo zbog prikrivanja te pojave i na Istoku i na Zapadu, nemoguće ostvariti neposredan uvid u konkretna doktrinarna dokumenta kojima se definiše sistem stavova o ciljevima, oblicima, principima i metodama delovanja u specijalnom ratu, jer se ona čuvaju kao najveća vojna i državna tajna. Ali posredstvom teorijske i stručne vojne publicistike i analizom empirijskih činjenica iz tog domena moguće je rekonstruisati i uopštiti načelan sistem stavova, tj. skicirati opšti model specijalnog rata koji čini osnovu svake konkretne doktrine.

Budući da nije moguće ulaziti u detaljnu analizu svih relevantnih činilaca na ograničenom prostoru, to ćemo eksplicirati samo nekoliko najvažnijih zaključaka, odnosno generalizacija do kojih se došlo dosadašnjim istraživanjem fenomenologije i suštinskih svojstava specijalnog rata. Za takav metod izlaganja opredelili smo se, dakle, iz praktičkih razloga, ali bez ikakve bojazni da nećemo zbog redukovane analize doći do validnih rezultata, koji bi trebalo da posluže boljem razumevanju karaktera veza ili potpunog stapanja već odavna poznate doktrine specijalnog rata i nove doktrine sukoba niskog intenziteta, što je i osnovna svrha ovog razmatranja.

Prvi zaključak odnosi se na dve istorijske konstante: (1) hegemonizam u najširem smislu te reči bio je stalni pratilac ljudske istorije, i (2) u svim istorijskim erama, pa razume se i u ovoj najnovijoj koja je već dobila naziv nuklearne ere, velike svetske sile u svojim imperijalističkim i hegemonističkim aspiracijama oslanjale su se na vojnu silu, bilo na neposredan bilo na posredan način. Osobnost naše ere (druga polovina dvadesetog stoleća) je u tome što su se velike sile, pored vojne moći, odnosno realnog rata ograničenih razmera i rata kao virtuelne ili mo-

² Beglov S. I. *Vnešpoliticheskaia propaganda*, Očerk teoriji i praksi, Moskva, 1980.

gućne (dispozicione) vojne pojave, koristile i drugim, nevojnim oblicima moći, odnosno ukupnom društvenom moći. To je oblast posredne strategije, manifestovane u konkretnom obliku kao specijalni rat. Sve dalje generalizacije koje se odnose na specijalni rat odražavaju kontinuelnu vezu pomenutih dveju istorijskih konstanti i novih oblika ispoljavanja sile, što znači da se te konstante i te veze mogu interpolirati i projicirati i na budućnost.

Specijalni rat kao konkretan izraz politike sa pozicija sile manifestuje se u tri svoja osnovna oblika: (a) nekonvencijalna dejstva; (b) protivgerilska dejstva, i (c) psihološko-propagandna dejstva. To su ujedno i tri oblika primene sile u formi specijalnog rata: (a) kao ekonomske prinude; (b) kao fizičke prinude (primene ograničene vojne sile), i (c) kao psihološke prinude. Sva tri navedena oblika sile sposobni su da proizvode posledicu koja je i svrha rata – prinudno potčinjavanje volje protivnika sopstvenoj volji.

Svaki od navedenih oblika ispoljavanja specijalnog rata, odnosno oblika dejstava u specijalnom ratu, ima svoje posebne metode, tehnike, taktike i instrumente primerene prirodi svake posebne oblasti društvenog života u kojoj se vodi specijalni rat. U materijalno-proizvodnoj sferi to su prvenstveno ekonomske metode (zatvaranje tržišta, carinske barijere, finansijske manipulacije, ucene, pritisci itd.), a u duhovnoj sferi metod infiltracije (pretežno za subverzivna dejstva) i metodi indoktrinacije i manipulacije (pretežno u psihološko-propagandnim dejstvima).

Sve te posebne metode specijalnih dejstava povezuju se na strategijskom nivou u jednoj opštoj metodi specijalnog ratovanja, koju uslovno možemo nazvati metodom izazivanja krize i upravljanja krizom.

Osnovna svrha mnogobrojnih raznovrsnih političkih, ekonomskih i vojnih, kulturoloških i dr. akcija i aktivnosti subverzivnog karaktera u širokoj lepezi – od malih, kamufliranih, na oko bezazlenih, do otvorenih prevratničkih akata – jeste izazivanje krize, odnosno stvaranje uslova za upravljanje krizom kako bi se ona okončala sa posledicama sličnim onima koje proizvodi oružana agresija – a to je modifikovanje ili potpuna destrukcija celokupnog ustavnog poretka napadnute zemlje.

Postupak pri izazivanju i korišćenju društvenih kriza u nekoj zemlji je dobro uhodan i prilično shematizovan. Ceo

poduhvat se izvodi po principu eskalacije. U dosadašnjoj praksi su se ispoljile tri faze operacije.

U prvoj fazi se obično izučavaju mogućnosti za izbijanje, odnosno veštačko izazivanje kriznih situacija. Ta radnja, koja znači, u stvari, kompleksno obaveštajno istraživanje prilika u zemlji u kojoj se želi izazvati kriza, odnosno upravljati spontano nastalom krizom, obuhvata izučavanje političkih prilika, ekonomske situacije, stanja sistema odbrane i zaštite (bezbednosti), javnog mnjenja, stanja i karakteristika kadrovske strukture, stanja u kulturi itd. Na bazi tih istraživanja obaveštajne službe sačinjavaju obaveštajne studije koje služe kao osnova za odlučivanje i planiranje pojedinih vrsta specijalnih dejstava i složenih specijalnih operacija.

U drugoj fazi se javno istupa sa određenim zahtevima u odnosu na legalne organe vlasti i politička rukovodstva, koristeći se ugrađenim snagama i osvojenim pozicijama u njima, srodnim strukturama ili u onima u kojima se kriza već začela. Teži se proširenju žarišta krize uvlačenjem u njene tokove širih slojeva stanovništva putem angažovanja domaćih sredstava javnog informisanja na liniji dalje eskalacije krize, pri čemu se istovremeno, planski i organizovano primenjuju opisani oblici subverzivnih dejstava na unutrašnjem planu. Osnovni cilj je da se pridobije domaće javno mnjenje za tzv. nove ideje koje se nude. Istovremeno se čine pokušaji stvaranja vlastitih sredstava javnog informisanja i aktiviranja »neutralnih« glasila u inostranstvu, kako bi se uticalo na svetsko javno mnjenje u smislu obezbeđenja međunarodne podrške prevratničkim snagama, odnosno izolacije (političke i ekonomske) postojećeg, legalnog režima napadnute zemlje. U tu svrhu se unutrašnji problemi nastoje internacionalizovati, u meri u kojoj to ide naruku prevratničkim snagama.

Osim pokušaja diskreditovanja spoljne politike napadnute zemlje, stvaranja teškoća na planu ekonomske saradnje te zemlje sa ostalim svetom, spoljni uticaj može biti izražen i u vidu vojnih, ekonomskih i drugih pritisaka različitog obima i intenziteta.

U trećoj, završnoj fazi dolazi do razrešenja krize sa jednim od dva moguća ishoda: (1) tako što agresor uspeva da nametne napadnutoj zemlji svoj model daljeg unutrašnjeg razvoja i sve drugo što sa tim ide, a to je, pre svega, podređen položaj i ograničenje suvereniteta, ili (2) prese-

canje eskalacije krize akcijom progresivnih snaga. Za svaki od ta dva mogućna ishoda agresor ima odgovarajuće solucije daljeg ponašanja i delovanja. U drugom slučaju, tj. ako ne uspe njegova akcija, povlači se uz što manje gubitaka (svojih i svojih istomišljenika), predstavljajući to kao unutrašnju stvar te zemlje i zaklanjajući se iza demokratskih i drugih tekovina određenog društva. Međutim, ako domaće progresivne snage ne uspeju da preseku krizu, preduzimaju se radikalne akcije: državni udar ili neki drugi oblik prevrata.

Mehanizam izazivanja, odnosno korišćenja krize u svakom konkretnom slučaju može biti različit. Ali je činjenica da se u praksi ne odstupa značajno od tog osnovnog modela. Ako bismo hteli da budemo maliciozni, mogli bismo da kažemo da je svaka sličnost tog opšteg modela sa nedavno otkrivenim planom akcije u tri faze štaba kontrarevolucije na Kosovu – slučajna.

Ako se izložene konstatacije uzmu kao premise za jedan opštiji zaključak, može se reći da čitav period međunarodnih odnosa nakon drugog svetskog rata, kao i sadašnji trenutak, suštinski karakteriše odnos međusobne konfrontacije velikih sila i blokova i organizovane primene sile, i to u ograničenim razmerama na direktan, a praktički neograničeno na indirektan način. Globalne strategije velikih sila i svih koji traže optimalne oblike primene sile danas, teže za tim, a i ubuduće će težiti, da se problemi rešavaju pretežno krizom, a sve manje ratom.

U kontekstu tog zaključka specijalni rat se pokazuje kao katalizator politike sa pozicija sile, odnosno njeno najbolje sredstvo da se prevladaju ograničenja rata koja je nametnuo društveno-politički, naučni i tehničko-tehnološki razvoj, te da se putem različitih specijalnih dejstava stvaraju, odnosno produbljuju krize i usmeravaju njihovi tokovi. Naravno, treba praviti razliku između elemenata krize kao nečeg objektivno uslovljenog u konkretnom globalnom društvu, što pruža povoljne uslove za preduzimanje raznih oblika specijalnih dejstava, od tih dejstava kao subjektivne delatnosti usmerene na stvaranje, odnosno produbljivanje krize i usmeravanje njenih tokova.

Da bi se što bolje shvatila takva revirzibilna funkcija specijalnog rata – prevladavanje ograničenja upotrebe grube sile i nasilja, odnosno proširivanje prostora za realizovanje politike sile u kontekstu krize – uputno je da se bar leti-

mično osvrnemo na te limitirajuće faktore i na bitna svojstva specijalnog rata kao posebnog oblika rata, koja mu omogućavaju da izmanevriše, bolje rečeno, izmanipuliše data ograničenja i proširi prostor za primenu sile, makar i na posredan način.

LIMITIRAJUĆI FAKTORI RATA

Pojam »ograničenje«, koji obuhvata i druga dva pojma nižeg reda »limitirajući faktori« i »sloboda vojne akcije«, jeste ključan za dalju analizu fenomena specijalnog rata. Sam pojam »ograničenje« rata nije posve nov ni u teoriji ni u ratnoj praksi. Taj pojam upotrebljavao je i Klauzevic u svojoj studiji *O ratu*, tvrdeći da je ograničenje, kao jedna od zakonomernih tendencija u ratnom procesu, nasuprot tendencije njegovog proširenja do krajnosti, upravo ona tendencija koja stvarni rat udaljava od njegove prave prirode – od njegovog idealnog, apstraktnog oblika. Stepen ograničenja određivao je razliku između realnog i apstraktnog lika rata. U savremenoj istorijskoj epohi stepen ograničenja rata je očividno veći nego ikad dosad u istoriji ratova.

Faktori tog ograničavanja mogu se svrstati u dve grupe. Prvu grupu čine faktori koji su proistekli iz društvenih i političkih procesa koji su se intenzivno odvijali u analiziranom periodu, a neki od njih pokazuju tendenciju nastavljanja i daljeg razvijanja. Drugu grupu čine faktori koji su proistekli iz naučnog i tehničko-tehnološkog razvoja.

Prvo ćemo razmotriti društvene i političke procese u svetskoj zajednici i faktore ograničenja rata koji su u njima sadržani.

Na prvom mestu treba pomenuti proces društvene transformacije u smeru prevladavanja građanskog načina proizvodnje života, tj. razvoja socijalizma kao svetskog procesa. Tu se, naravno, ne misli na geografska određenja i usmerenja tog procesa i nema se u vidu samo pojava većeg broja socijalističkih društava na svetskoj pozornici, nego i svi unutrašnji evolutivni procesi transformacije postojećih građanskih društava i svi procesi društvene transformacije, podstaknuti svetskom antikolonijalnom revolucijom, budući da narodnooslobodilačka borba sadrži u sebi i fermente revolucionarnog preobražavanja društva. U tom procesu bitno se menjao odnos društvenih moći u korist naprednih

i miroljubivih snaga, i to je sasvim izvesno jedan od bitnih limitirajućih faktora rata uopšte, posebno opšteg termounuklearnog rata, koji bi ne samo zakočio i onemogućio dalji proces društvenog preobražavanja sveta već bi doveo u pitanje sve civilizacijske tekovine pa i opstanak čovečanstva. Svest o toj opasnosti i spoznaja da se u naše doba samo u uslovima trajnog mira i miroljubive saradnje može dalje intenzivno razvijati proces socijalističke transformacije unutar globalnih društava i kao svetski proces opredelili su akcije i aktivnosti naprednih socijalističkih snaga u čitavom svetu, utičući tako na antiratno raspoloženje nacionalnih mnjenja i svetskog javnog mnjenja.

Drugi proces globalnog značaja, koji je bio potaknut još oktobarskom revolucijom a veoma intenziviran u periodu posle drugog svetskog rata – proces istorijskog buđenja naroda, rezultirao je svetskom antikolonijalnom revolucijom, raspadom kolonijalnog sistema i stvaranjem nacionalnih država od novooslobođenih zemalja. Uporedo s tim tekao je proces političke emancipacije tih naroda i novooslobođenih država, što podrazumeva narastanje svesti o vlastitom identitetu i o vlastitoj snazi i mogućnostima da sačuvaju i brane svoju nezavisnost i integritet. Zahvaljujući tome, te države su bile spremne da se suprotstave svakoj vrsti hegemonije i dominacije. Te promene su bile tako radikalne da su neki teoretičari i stratezi na Zapadu tvrdili kako je to bio najveći prevrat u istoriji čovečanstva od sloma Rimskog Carstva do danas. I sve se to dešavalo naočigled i uprkos volji velikih imperijalističkih sila i njihovih aspiracija da zagospodare svetom. Nije im pomogla ogromna vojna moć kojom su raspolagale i koju su, posredno ili neposredno, angažovale u sprečavanju tog istorijskog procesa. Dok su nekada relativno mali vojni kontigenti mogli da drže u pokornosti čitave narode, to više nije bila u stanju ni brojna armija, ni država sa ogromnim policijskim aparatom i marionetskim režimom. Uviđajući svoju nemoć da grubom silom zaustave taj istorijski proces, tvorci globalne politike i strategije zaključili su da je produktivnija ona strategija koja kombinuje vojna i nevojna sredstva, jer omogućava uključivanje oponentata u sam proces, kako bi ga delovanjem iznutra mogli usmeravati u željenom pravcu.

Treći proces koji je takođe značajno obeležio našu epohu svakako je proces blokovskog povezivanja određe-

nog broja zemalja. Iako je reč o vojno-političkom grupisanju koje je primarno inspirisano težnjom supersila da pribave sebi, odnosno uskrate suparniku primat u međunarodnim odnosima i gospodarenje svetom, ono sadrži i ekonomske i ideološke momente. Ne ulazeći u analizu uzroka blokovske podeljenosti sveta ovom prilikom, važno je uočiti da se na svetskoj pozornici pojavila jedna nova velika protivrečnost – blokovska protivrečnost, koja se na međunarodnoj sceni ispoljava kao globalna protivrečnost savremenog sveta. U njoj su posredovane mnoge druge svetske protivrečnosti. Ona ima takve dimenzije, bez obzira što ne zahvata u svoje okvire najveći deo članstva. Njen uticaj na ukupna svetska zbivanja ispoljava se dvojako: prvo, uticaj blokova na međunarodne odnose koji oni ispoljavaju ogromnom vojnom, političkom i ekonomskom moći koja je koncentrisana u okvire supersila kao vodećih zemalja vojno-političkih koalicija i u svakoj od njihovih članica. No, kako je moć blokova, u prvom redu vojna moć, simetrično raspoređena i približno uravnotežena, velike sile i blokovi su objektivno prinuđeni da, uvek kada povlače konkretne političke i vojne poteze, vode računa o interesima i mogućnim reakcijama suprotne strane. Ta obazrivost, uslovljena rizikom rata i neizvesnošću njegovog ishoda, objektivno deluje kao limitirajući faktor rata; drugi vid ispoljavanja blokovskog uticaja na međunarodna zbivanja ogleda se u kontroverznim tendencijama u odnosima unutar blokova i ovih sa ostalim svetom.

Uporedo s procesom blokovskog povezivanja, tekao je i četvrti po redu svetsko-istorijski proces (mada ga po njegovom značaju za savremene međunarodne odnose možemo staviti i na prvo mesto) – a to je proces vanblokovskog povezivanja više od dve trećine sveta na demokratskim osnovama i širokoj platformi borbe za ravnopravne i pravedne međunarodne političke i ekonomske odnose, što podrazumeva prvenstveno suprotstavljanje politici sa pozicija sile i nasilju uopšte.

Peti proces, koji nije nov ali se u drugoj polovini dvadesetog veka sve snažnije ispoljava kao istorijska tendencija, jeste sveopšta, gotovo sudbinska međuzavisnost sveta i nužnost povezivanja i saradnje međunarodnih subjekata, uprkos svim podelama i suprotnostima koje u njemu vladaju. Međuzavisnost sveta uslovljena je burnim razvojem nauke, tehnike i tehnologije. Sadašnji tehnološki razvoj po-

prima razmere nove tehnološke revolucije, a ona, sa svoje strane, uslovljava povezivanje i saradnju koja se temelji, pre svega, na ekonomskim motivima. Povezivanje sveta ostvaruje se delovanjem mnogih ekonomskih i političkih činilaca, ali i fantastičnim razvojem informacionih sistema i sistema javnog svetskog komuniciranja. Pored delovanja drugih limitirajućih faktora politike sile i tom okolnošću se može objasniti neuspeh pojedinih jednostranih akcija na vojnom, političkom i ekonomskom planu koje divergiraju toj istorijskoj tendenciji, kao što je, na primer, pokušaj SAD da reduciraju ekonomsku saradnju na relaciji: Zapad – Istok ili, kao što će, verovatno, u krajnjoj liniji biti slučaj i sa nerazumnim ali upornim protivljenjem jednog dela razvijenog sveta akcijama pokreta nesvrstavanja, usmerenim na preispitivanje i menjanje postojećeg protekcionističkog i nepravednog sistema međunarodnih političkih i ekonomskih odnosa, iako je to objektivno u dugoročnom interesu celog sveta, pa i razvijenih zemalja.

Kada je reč o uticaju razvoja nuke, tehnike i tehnologije na međunarodne odnose, treba reći da taj razvoj nije uslovio samo sve izraženiju međuzavisnost subjekata međunarodnih odnosa, što implicira nužnost povezivanja sveta i saradnje, već je omogućio razvoj i produkciju sredstava ratne tehnike neslučenih razmera i u kvantitativnom i u kvalitativnom pogledu. Razvojem nuklearne i raketne tehnologije i spajanjem te dve komponente, razrešena je protivrečnost između dometa i kapaciteta eksplozivne moći projektila, koja je u minulim istorijskim epohama bila nerešiv problem. San svih velikih vojskovođa u prošlosti da se domognu superoružja konačno je ostvaren, ali se na kraju, ipak, pokazuje iluzornim. Jer, rešavanjem te protivrečnosti tehničko-tehnološke prirode, vojna sila je zapala u drugu, još složeniju i opasniju protivrečnost etičke i političke prirode, dovodeći u pitanje svrhovitost rata pa i politike koja se koristi ratom kao svojim sredstvom.

Reč je o protivrečnosti između sredstava i cilja, budući da nova sredstva ratne tehnike, prvenstveno raketno-nuklearna, raspolazu takvim kapacitetima moći uništavanja i razaranja da se njihovom upotrebom poništavaju i politički ciljevi rata. U viziju opšte termounuklearne katastrofe u kojoj bi stradali ponajviše posednici i akteri takvog rata, ta protivrečnost se pokazuje nepomirljivom, iako se neprekidno traga za modalitetima strategije, taktika i raznih teh-

nika, kojima bi se bar donekle ublažilo to protivrečje. Osim toga, usavršavanje sistema konvencionalnog oružja ide u tom pravcu da se ono, po svojim rušilačkim moćima, praktički približava, a u nekim slučajevima i identifikuje sa taktičkim nuklearnim oružjem.

S obzirom na takvu moć savremenog oružja, ono se samo po sebi, to jest po svojim unutrašnjim zakonitostima, javlja kao ograničavajući faktor rata. Tu tendenciju su vizionarski anticipirali Engels i Lenjin, tvrdeći čak da će, upravo zbog sve veće moći i cene koštanja oružja, doći vreme kada neće biti mogućan nikakav rat. To vreme je, verovatno, još daleko, ali je naučni i tehničko-tehnološki razvoj već uslovio izvesna ograničenja rata iz sledećih razloga: *prvo*, zbog neprihvatljivih posledica koje bi izvesno nastale i kod napadača i kod napadnutog; *drugo*, zbog rizika eskalacije rata, s obzirom na njegovu zakonomernu tendenciju proširenja do krajnosti, tako da je veoma rizično započinjati i ograničene ratove sa redukovanom i selektivnom primenom modernih sredstava ratne tehnike; *treće*, zbog visoke ekonomske cene rata, s obzirom na veoma skupe tehnologije i na izuzetno brzo trošenje skupocenih sredstava ratne tehnike u oružanoj borbi, što su nedvosmisleno pokazali svi savremeni ratovi.

Rezimirajući, pokušaćemo da identifikujemo faktore ograničenja rata (termonuklearnog i konvencionalnog), odnosno, slobode vojne akcije.

U društveno-političkoj sferi to su: (1) napredne i progresivne snage kojima je stalo do preobražaja vlastitih društava i sveta u celini, a uslov za to je trajan i stabilan mir; (2) ogromne mase novooslobođenih naroda sa izgrađenom svešću o svom identitetu, vlastitoj snazi i mogućnostima da se suprotstave osvajačima i porobljivačima novog tipa; (3) pokret nesvrstavanja kao realna i ogromna moralna i politička snaga koja deluje na globalnom planu; (4) međuzavisnost subjekata međunarodnih odnosa, koja ih prisiljava da sve više uzimaju u obzir i poštuju, ne samo sopstvene, nego i interese drugih subjekata; (5) objektivne suprotnosti nacionalnih (aktuelnih i istorijskih), pre svega, ekonomskih interesa unutar vojnih koalicija, tj. sukobljavanje nacionalnih sa blokovskim interesima koji, po pravilu, odražavaju interese vodećih članica vojnih blokova; (6) moralno i međunarodnopravno sankcionisanje agresije, odnosno osvajačkog i porobljivačkog rata kao zločina protiv

čovečanstva; (7) politička cena rata, s obzirom na delovanje svih navedenih faktora na način i intenzitet reagovanja međunarodnih institucija (OUN) i sopstvenog i međunarodnog javnog mnjenja.

Među faktore tehničko-tehnološke prirode spadaju: (1) neizvesnost u pogledu ishoda rata, s obzirom na simetričnost u rasporedu i približnu uravnoteženost, odnosno paritet moći vojnih blokova; (2) neprimerenost razorne moći savremenih oružja političkim ciljevima rata; (3) rizik proširenja rata do krajnosti; (4) visoka ekonomska cena rata; (5) neprimerenost modernih tehničkih sistema i njima uslovljene tehnokratske strategije i taktike strategiji i taktici opštenarodnog rata, kao novog tipa rata i novog tipa ratne veštine. (Time se i objašnjava činjenica da je većina konvencionalnih ratova završena neuspešnim ishodom, za razliku od narodnooslobodilačkih koji su, po pravilu, bili veom uspešni.)

Svi navedeni faktori deluju kompleksno i kumulativno, ograničavajući polje slobode vojne akcije, a time i samu pojavu rata (nuklearnog i konvencionalnog) na svim nivoima opštosti. Međutim, treba reći da svi ti faktori ne deluju jednoznačno i jednosmerno. Oni ne deluju (u smislu ograničenja slobode vojne akcije) podjednako na svaku vrstu rata, nego diferencirano, već prema društvenoj prirodi i vojno-tehnološkim karakteristikama svake vrste rata i svakog ratnog sukoba pojedinačno. Neki od njih, na primer, ne samo što ne ograničavaju, već štaviše stimulišu specijalni rat, zbog čega se on, u krajnjoj konsekvenciji ispoljava kao model preobraženog odnosa nasilja u međunarodnoj zajednici. To je osnovni razlog zbog kojeg agresivne sile u savremenim međunarodnim odnosima, u međusobnom nadmetanju oko sfera uticaja i u odnosu na tzv. treći svet, umesto isključivo rata (oružane agresije) kao najdrastičnijeg oblika društvenog sukoba i radikalne destrukcije protivnika, sve češće pribegavaju specijalnom ratu.

Međutim, bilo bi pogrešno i veoma opasno na osnovu toga zaključiti da je već u ovom trenutku i u doglednoj budućnosti otklonjena svaka opasnost od rata, mada su u delovanju opisanih faktora sadržane izvesne mogućnosti za prevladavanje rata kao načina rešavanja međunarodnih sporova u budućnosti. Štaviše, opasnost od rata za male i srednje zemlje se unekoliko i povećava upravo zbog naglašene tendencije njegovog ograničavanja na globalnom pla-

nu, jer će se, verovatno, uporedo sa tom, nastaviti i druga paralelna tendencija: diverzifikacija vojne sile i disperziranja rata kao pojave u skladu sa mogućnostima stvaranja prostora slobode vojne akcije u pojedinim regionima, što implicira i porast broja ratnih sukoba ograničenih razmera.

Paralelno sa opasnostima od ograničenog (niskog intenziteta) rata, koji se aktuelizuje u naznačenom smislu, neprekidno raste i opasnost od specijalnog rata. Na takav zaključak upućuje i opredeljenje pojedinih velikih sila i vojnih saveza da u sadašnjem trenutku i u narednim godinama težišno deluju snagama, metodama i sredstvima posredne strategije, odnosno specijalnog rata, odnosno sukoba niskog intenziteta, pa i kada je reč o delovanju protiv naše zemlje.

RAT IZMEĐU LIMITA I KRAJNOSTI

Uočljivo je da se upravo ovom poslednjom konstatacijom najneposrednije dotičemo konvergentnih tačaka doktrine specijalnog rata i doktrine sukoba niskog intenziteta. U stvari, čitavo poglavlje o limitirajućim faktorima rata predstavlja čvorišnu tačku susreta te dve doktrine, kao prauzrok njihovog nastajanja i izraz pomirenja dve kontrarne zakonomernosti rata: zakona proširenja rata do krajnosti kao posledica recipročne akcije sukobljenih snaga i volja, pri čemu svaka od njih nastoji da drugoj nametne svoje uslove, i zakona ograničenja rata kao realne pojave u kontekstu delovanja analiziranih limitirajućih faktora. Doktrina specijalnog rata je konkretan izraz ovog prvog i u stvarnosti dobija značenja neograničene horizontalne eskalacije. Nasuprot tome, doktrina sukoba niskog intenziteta preuzima sva suštinska svojstva doktrine specijalnog rata, pa među njima i horizontalnu eskalaciju, i prevladava do izvesne mere ograničenja vertikalne eskalacije, tj. uvodi u igru neka nova vojna sredstva (gerilska, protivdiverzantska i dejstva sa distance) koja nije sadržavala doktrina specijalnog rata. S tim u vezi, javljaju se nedoumice i na teorijskom i na praktičnom planu o tome da li se radi o identičnim pojavama, o modifikaciji ove prve, ili možda, o dva ipak u ponečem različita entiteta.

Nedoumice proističu iz neodređenosti i jedne i druge pojave, bar kako su dosad definisane i iz problematičke empirijske identifikacije.

Sintagma kojom se označava ta nova, nešto proširena po vertikalnoj ravni, doktrina – doktrina sukoba niskog intenziteta – je neodređena i nejasna, isto kao i doktrina specijalnog rata. Stoga bi za svestraniji uvid u njen sadržaj, a osobito za svestranije teorijsko određenje bilo neophodno da se šire i detaljnije elaborira pozicija ili, bolje rečeno, teorijske kontroverzije koje ona unosi u polemološku teoriju i teoriju ratne vještine i da se izvrši svestrana psiholingvistička analiza same sintagme i još četrdesetak termina kojima se označava ova vrsta rata.³ Tek tada bi bilo moguće da se valjano dođe do stvarnog problema i predmeta ovog razmatranja koji je preliminarno sugerisan naslovom kao odnos u jedinstvu dve doktrine – specijalnog rata i sukoba niskog intenziteta. No, za sada se možemo, i moramo zadovoljiti konstatacijom da se radi o kombinovanim dejstvima vojne, paravojne, ekonomske, političke i psihološke sadržine, manjeg obima, razmera i niskog intenziteta u unutrašnjim i međunarodnim sukobima, uglavnom na području tzv. trećeg sveta.

³ Pored sintagme »sukob niskog intenziteta« ova vrsta rata u američkoj vojnoj literaturi označava se sa još 47 različitih termina, koje ćemo ovde taksativno nabrojati: pomoć koju SAD pružaju drugim zemljama u odbrani njihovog unutrašnjeg sistema (unutrašnja odbrana i razvoj); mračni ratovi (Dark Wars); tajni ratovi (Covert Wars); mali ratovi (Small Wars); prikriveni rat (Shadow War); specijalni rat (Special War); oružani mir (Armed Peace); posredno ratovanje (Indirect War); narodni rat (Peoples War); zamenjeni rat (Surrogate War); »podivljali rat« (Violent Peace); sublimitirani rat (Sumblimited War); nedefinisani rat (Ambiguous War); periferan rat (Peripheral War); produžen rat (Protracted War); unutrašnji sukob (Internal Conflict); savremeno ratovanje (Modern Warfare); gerilsko ratovanje (Guerrilla Warfare); subverzivno ratovanje (Subversive Warfare); posredna strategija (Strategic Oblique); sukobi malih razmera (Attenuated Conflict); sukob bez rata (Conflict Short of War); transnacionalni sukob (Transnational Conflict); sukob niskog intenziteta (Low Intensity Conflict); sukob u udaljenim rejonima (Remote Area Conflict); dejstva ograničenog obima (Constrained Operations); dejstva protiv bandita (Anti-bandit Campaigns); anti-imperijalistički rat (Anti-imperialist Warfare); neregularni politički rat (Irregular Political Warfare); ograničeno angažovanje (Restricted Engagement); nekonvencionalni rat (Unconventional Warfare); aktivno suzbijanje (Aggressive Containment); revolucionarni rat (Revolutionary War); ratovanje na nižem nivou (Lower Level Warfare); prikrivena agresija (Concealed Aggression); poluvojne zločinačke aktivnosti (Paramilitary Criminality); »podzemno« ratovanje (Subterranean Warfare); prostorno ograničen rat (Brushfire War); unutrašnje ratovanje (Internal Warfare); protiv-subverzivni rat (Countersubversive War); vojna dejstva manjeg značaja (Marginal Military Operations); narodnooslobodilački ratovi (Wars of National Liberation); neprijatni ratovi (Uncomfortable Wars); rat protiv malih protivnika (War against Lesser Adversaries); četvrta dimenzija rata (Fourth Dimension Warfare); revolucionarni gerilski rat (Revolutionary Guerrilla Warfare); sukob velike verovatnoće (High Probability Conflict); laki rat (Soft War).

Već ta konstatacija pokazuje da se tu ne radi o supstancijalno novim sadržajima ratnog procesa, pa ni o sasvim novim oblicima ratovanja u pojavnom realitetu, niti pak o nekom teorijskom novumu, ali je svakako nov način kombinovanja veoma različitih, po svojoj prirodi, sredstvima i metodama, dejstava u jednom koherentnom doktrinarnom sistemu sa nekoliko stratezijskih koncepcija. Takvih sukoba u ratnoj praksi, doduše u teoriji nešto drukčije klasifikovanih i karakterisanih, bilo je i dosad u gotovo svim minulim istorijskim epohama. Zajedničko svojstvo bilo im je – ograničenost po ciljevima, sredstvima, razmerama i obimu angažovanja snaga i sredstava ratne veštine. Otuda su i označavani zajedničkim imenom – ograničeni ratovi. Međutim, u slučaju sukoba niskog intenziteta ograničenja su nešto veća od uobičajenih za ograničene ratove tipa lokalnih i regionalnih. U prostornom smislu, doktrina sukoba niskog intenziteta teži ograničavanju rata u granicama nacionalne države uz njegovu punu, ali skrivenu internacionalizaciju. Time se postiže efekat vertikalne eskalacije vojne sile do razumne mere dovoljnosti bez rizika nekontrolisane eskalacije. U tu grupu ratova na donjem delu vertikalne skale u spektru sukoba spada svakako i subverzivni, odnosno tzv. specijalni rat.

Postoje, razume se, teorijske osnove i za drukčije tipologizacije i klasifikacije ratova, ali ovde je uzet kao osnovni složeni kriterijum podele – ograničenost rata po vertikalnoj ravni (nivo vojnih sredstava) u svim njegovim stratezijskim elementima.

U novijoj istoriji ratova razlikujemo tri perioda ograničenih, lokalnih ratova. Svaki od njih ima neka specifična obeležja, kao uostalom što i svaki posebno uzeti rat iz svakog perioda karakterišu neka osobena svojstva. Apstrahujući te specifičnosti, a uzimajući u obzir samo ono što je bitno karakterisalo pojedina istorijska razdoblja s gledišta vođenja rata, grubo deleći, prvi period možemo označiti kao završnu fazu konsolidovanja svetskog imperijalističkog sistema krajem 19. stoleća i početnu fazu nacionalnooslobodilačkih revolucija u prve dve decenije 20. stoleća, tj. do završetka prvog svetskog rata i oktobarske revolucije. Drugi period obuhvata razdoblje između dva svetska rata i period drugog svetskog rata, a treći posle drugog svetskog rata zaključno sa 1983. godinom.

Prema nalazu grupe sovjetskih autora u prvom razdoblju vođeno je ukupno 52 lokalna rata, u drugom 64, a u trećem 146 tih ratova.⁴ Samo u toj poslednjoj godini ovog poslednjeg klasifikacionog perioda – u 1983. godini, jedan američki vojni pisac izbrojao je 45 država (dakle, samo sedam manje nego u čitavom prvom periodu) koje su bile manje ili više, na ovaj ili onaj način, zahvaćene ratnim vihorom.⁵ Slične kriterijume klasifikacije i sličan metod analize primenio je i jedan italijanski vojni analitičar.⁶ Njegova sistemska analiza 412 konflikata i državnih udara koji su se dogodili u razdoblju od 1945. do 1982. – što se skoro poklapa s napred naznačenim trećim po redu klasifikacionim periodom – pruža nam uvid u ono što su danas ratovi postali. To su ratovi koji ne mogu biti nuklearni, ni veliki, ni ograničeni, ni oni najveći ili srednjeg intenziteta konvencionalnog tipa, ali su to, ipak ratovi koji se vode, tj. sukobi u širokom spektru od državnih udara i drugih konfliktnih situacija, međunarodnog terorizma (individualnog, grupnog i državnog), vojnih intervencija tipa polurata ili udara sa pristojnog i bezbednog odstojanja, preko različitih subverzija, do malih ili nešto malo većih ograničenih (lokalnih) ratova konvencionalnog ili konvencionalno-partizanskog tipa.

U toj analizi se konstatuje da se čak ni teže i složenije konvencionalno oružje uvek ne upotrebljava, zapravo sve ređe se upotrebljava. Umesto toga sve češće se upotrebljava lako pešadijsko oružje, socijalno, ekonomsko, tehnološko nasilje i druga sredstva koja nemaju primarnu namenu za vođenje rata, a ipak se mogu upotrebiti kao sredstvo nasilja. Može se, dakle, u empiriji pratiti jedan stalan proces snižavanja intenziteta rata, smanjenja obima upotrebljivanih snaga i sredstava i njihove rušilačke i ubojne moći, te stalno proširivanje učešća u ratnim sukobima tzv. nevojnih činilaca. Na taj način stiče se utisak da se u vojnom pogledu, odnosno kao tehnološki proces, rat stalno ograničava i da preovlađuju zakonomernosti ograničavanja ratnog procesa u odnosu na zakonomernosti njegovog proširivanja do krajnosti. Na drugoj strani, rat sve više postaje

⁴ Šavrov i grupa autora *Lokalni ratovi, istorija i savremenost*, Ministarstvo narodne odbrane SSSR-a, Moskva, 1981.

⁵ Pukovnik J. B. Motley, *Perspektiva sukoba niskog intenziteta*, »Military Review«, br. 1/1985.

⁶ Casadio Franko; *Konfliktualnost u svetu 1974–1982*, »Rivista Militare«, str. 21–42.

totalni proces, u smislu sve šireg i sve intenzivnijeg uključivanja tzv. nevojnih činilaca, nasuprot sve ograničenijoj upotrebi vojnog činioca.

PROBLEMI EMPIRIJSKE IDENTIFIKACIJE I TEORIJSKOG ODREĐENJA SUKOB A NISKOG INTENZITETA

Nema sumnje da se na svetskom strateškom planu događa nešto što ima karakter nove pojave. A ta pojava je, kako smo konstatovali, naodređena. Navedene činjenice i podaci, reklo bi se, dovoljan su okvir za empirijsku identifikaciju te pojave. Ako se u svetskoj literaturi inventariše više od 400 raznih sukoba, od kojih se svega 150–180 kvalifikuju kao »pravi ratovi«, ostatak je, izvesno, neka druga vrsta sukobljavanja koja je ispod nivoa ograničenog međunarodnog (lokalnog i regionalnog) rata.

Stvar je, međutim, mnogo složenija nego što izgleda. Prvo pitanje koje se postavlja u vezi sa izloženim statistikama jeste pitanje kriterijuma klasifikacije istraživačkih pojava. Mi ne znamo da li su u prezentovanim statističkim podacima obuhvaćeni svi realni sukobi koji su se zbili ili su, možda, pribrojani i neki koji to nisu. I tu se srećemo sa složenim problemom teorijskog određenja pojave o kojoj je reč.

Naime, problem pojmovnog određenja sukoba niskog intenziteta kao osobene društvene pojave, odnosno posebne vrste rata javlja se najpre kao problem njenog razgraničenja, na jednoj strani – prema klasičnom ratu, a na drugoj – prema legitimnim aktivnostima u okviru diplomatskih, ekonomskih, prosvetno-kulturnih i naučno-tehničkih međunarodnih odnosa na bilateralnoj i multilateralnoj osnovi. Taj problem se javlja u tri vida:

a) posredovanost akcija i aktivnosti specijalnog ratovanja, kao sastavnog dela sukoba niskog intenziteta, preko uobičajenih legitimnih aktivnosti na svim relacijama društvenih i međunarodnih odnosa, pre svega u sferi političkih, ekonomskih, naučnih i kulturnih odnosa, otežava a u nekim slučajevima potpuno onemogućava da se pojava uoči i prepozna zbog čega se na javnoj strani neizbežno javljaju prividi. Oni se kreću od privida formalne legitimnosti nekih destruktivnih i subverzivnih akcija i aktivnosti do privida saradnje, i kada se radi o veoma oštroj konfrontaciji. To svojstvo specijalnog rata da se maskira zaodeva-

jući se nekim legalnim oblicima međunarodne saradnje i normalnim tokovima unutrašnjih društveno-političkih i društveno-ekonomskih odnosa, omogućava akterima specijalnog rata manipulisanje nacionalnim i svetskim javnim mnjenjem koje je, kako smo već istakli, postalo ključni limitirajući činilac slobode akcije na vojnom planu. Tu se pokazuje ne samo mogućnost relativno samostalnog ispoljavanja specijalnog rata sa veoma radikalizovanim političkim ciljevima već i neposrednija veza između ovog tipa rata i klasičnog oblika rata.

Na praktičnom planu naznačeni problem se javlja kao okolnost koja umanjuje mogućnost prepoznavanja pojave i određivanja efikasne kontrastrategije;

b) prostorno-vremenske dimenzije specijalnog rata su praktički neograničene. Kako smo već konstatovali, specijalni rat kao sastavni deo krize vremenski je permanentna pojava u međunarodnim odnosima, a u smislu prostornosti globalna. Tako određenje prostorno-vremenskih dimenzija specijalnog rata ne znači zagovaranje teze o ratu svih protiv svih, jer se polje delovanja miroljubivih snaga, koje je takođe globalnih razmera, nalazi izvan te pojave. Vojni elementi sukoba niskog intenziteta su, naprotiv, ograničeni i prostorno-vremenski i po nivou i vrsti upotrebljenih sredstava. Globalnost specijalnog rata i uopšte sukoba niskog intenziteta, ovde se posmatra sa stanovišta njegove rasprostranjenosti po čitavom globusu, kao sastavnog dela globalne strategije velikih sila, što podrazumeva diferenciranost pristupa izučavanju te pojave, budući da se i ona ispoljava diferencirano prema prostoru, ciljevima, sredstvima i metodima;

c) raznovrsnost tehnika i taktika ove vrste sukoba i raznolikost oblika njegovog ispoljavanja, budući da se organizuje i vodi u svim najvažnijim sferama ljudske delatnosti, prilagođavajući svoja sredstva i metode prirodi odgovarajuće delatnosti u koju se uvlači i maskira, na teorijskom planu nameće problem svođenja svih tih sadržaja i oblika specijalnog rata i sa stanovišta teorija snaga, sredstava i metoda specijalnog rata. Prema našem uverenju, radi se o osobenoj pojavi koja ima svoje ishodište u politici sile. Prema tome, sve te preobražene, u osnovi destruktivne i subverzivne aktivnosti, bez obzira na njihovu raznolikost pojavnih oblika, imaju istovetnu sadržinu i društveni karakter, koja se svodi na potčinjavanje i dominaciju kao i u

svakom drugom agresivnom ratu. Takvu kvalifikaciju društvene prirode ove pojave ne dovodi u pitanje činjenica što su neke od aktivnosti koje se svrstavaju u sadržaj ovog tipa rata i koje nazivamo specijalnim dejstvima, »pozajmljene« iz prakse oslobodilačkih i revolucionarnih ratova. Reč je pre svega o gerilskim dejstvima.

Sva tri navedena vida problema identifikacije sukoba niskog intenziteta i u njegovom okviru, posebno specijalnog rata kao svojevrsne društveno-istorijske pojave, kumuliraju se i stvaraju osnovni problemi teorijske i praktične prirode, a to je problem jasnog i tačnog razlikovanja toga rata u celini i pojedinih njegovih pojava oblika od normalnih, uobičajenih legitimnih oblika međunarodne saradnje u celini i pojedinih njenih vidova. Taj problem je dvojake prirode. Prvi aspekt tog problema izlazi iz prirode i dijalektike međunarodnih odnosa i prirode tog rata. Međunarodni politički proces i bez rata sadrži ne samo saradnju već i konfrontaciju oko različitih interesa i ciljeva koje žele da ostvare globalna društva uobičajenim i legitimnim metodama i sredstvima političke borbe. Specijalnom ratu je imanentno ovo drugo – konfrontacija, i to primenom sredstava koja su u svojoj suštini nasilna, što mu daje svojstvo subverzije, ali svoju stvarnu prirodu prikriva i traži svoj legitimitet upravo u dvojnomo liku međunarodnog političkog i ekonomskog procesa. Drugi aspekt tog problema izlazi iz determinističke strukture političke i ekonomske krize. Uzroci kriza, kao što se zna, dvojake su prirode. Oni fundamentalni i poslednji uzroci su u protivrečnostima savremenog sveta i svakog globalnog društva i deluju autonomno. Međutim, krize su u isto vreme i proizvod subjektivnog delovanja određenih snaga u svetu i u okviru globalnih društava. To znači da su one ne samo objektivno već i subjektivno uslovljene. U tom smislu specijalni rat i sukob niskog intenziteta možemo da posmatramo i kao uzrok i kao posledicu krize.

Zbog svega toga se nameće potreba utvrđivanja i definisanja kriterijuma razlikovanja specijalnog rata od legitimnih aktivnosti u unutrašnjem političkom životu i odnosima u međunarodnoj zajednici.

Na osnovu svega što je već rečeno o toj pojavi, mogla bi se uopštiti tri osnovna kriterijuma za razlikovanje specijalnog rata od stanja rata u tradicionalnom značenju te reči i stanje mira u unutrašnjim političkim i međunarod-

nim odnosima. To su: (1) subverzivnost cilja i sredstava, što podrazumeva odgovarajuće aktivnosti usmerene na podrivanje, destabilizovanje i destruiranje postojećeg društveno-političkog i društveno-ekonomskog sistema napadnute zemlje, socijalne grupe ili pokreta, uz jasno izraženu težnju ili latentni cilj uspostavljanja alternativnog socijalnog sistema; (2) odnosi prinude, odnosno nasilja u širem smislu reči, koji se uspostavljaju specifičnim sredstvima i metodima, (3) prikrivenost ciljeva, akcija i aktivnosti višestrukim posredovanjem putem stvarnih ili prividnih postupaka.

U postavljanju teorijskog okvira za analizu tog fenomena moramo se osloniti na teoriju zastrašivanja i teoriju posredne strategije francuskog teoretičara Andre Bofra u kojima je postavio valjane teorijske temelje za konceptualizaciju i novih strateških doktrina za vođenje sukoba niskog intenziteta u uslovima krajnje skućenog prostora slobode akcije vojne sile.⁷ U tu svrhu može da posluži (bolje od svih kasnije datih definicija koje su pretendovale na sveobuhvatnost i preciznost, a u stvari su samo povećale njegovu mimikriju) – radna definicija od koje su pošli učesnici seminara na univerzitetu »Lojola«, u svojim prvim analizama sukoba niskog intenziteta. Mada su učesnici seminara bili svesni svih teškoća vezanih za definisanje i konceptualizaciju pojma, radnu definiciju su formulisali ovako: »Sukob niskog intenziteta odnosi se na obim aktivnosti i dejstava koji se nalazi na samom dnu spektra sukoba i koji obuhvata upotrebu vojnih ili različitih poluvojnih snaga (i borbених i neborbenih) od strane one zemlje koja interveniše da bi uticala i primorala protivnika da prihvati određene političko-vojne uslove«.⁸

Ova deskriptivna definicija, korektno je izvedena iz tri osnovne, dosta korektno postavljene premise: (1) sukob niskog intenziteta čine aktivnosti i dejstva – oružana i neoružana; (2) snage koje se upotrebljavaju (angažuju) u sukobima niskog intenziteta su kombinovane – vojne i poluvojne (borbene i neborbene). To su, s jedne strane, snage one zemlje koja interveniše u drugoj zemlji da bi uticala na nje-

⁷ Andre Bofr, *Uvod u strategiju*; VIZ, Beograd, 1968, str. 77–146.

⁸ Prve organizovane rasprave u SAD o problematici sukoba niskog intenziteta vođene su u oktobru 1979. godine na univerzitetu »Loyola«. U njima su učestvovali ljudi visokog intelektualnog nivoa, iz raznih sredina američkog društva, reprezentanti različitih interesa. Vidi šire u knjizi: Sam C. Sarkesian i Wiliam L. Sculy, *US Policy and Low – Intensity Conflict*.

nu unutrašnju i spoljnu politiku i, s druge, odgovarajuće raspoložive snage suprotstavljene strane u dvostranom procesu borbe; (3) aktivnosti i dejstva (borbena i neborbena) su manjeg obima i intenziteta, tako da zauzimaju najniži nivo na vertikalnoj skali u širokom spektru sukoba. To podrazumeva ograničavanje nasilja po meri slobode akcije vojne sile u datoj konstelaciji odnosa i rasporeda moći u svetskim i regionalnim razmerama i po meri potreba i sposobnosti da se ostvari neki postavljeni cilj nasilnim sredstvima, tj. da se protivnik prisili da prihvati određene vojne ili političke uslove, odnosno da mu se nametne sopstvena volja.

U formulaciji pomenute definicije sadržane su sve bitne kategorije koje stoje u središtu opšteg pojma rata. Prema tome, sukob niskog intenziteta jeste – rat. Doduše, posebno se naglašava kategorija ograničenja rata u svim stratejskim elementima i to znatno više nego u svim ranijim teorijama i doktrinama ograničenih ratova (lokalnih i regionalnih). U njoj se potpuno povezuju i integrišu borbena i neborbena dejstva u funkciji ostvarenja jedinstvenog cilja. U stvari, spajaju se i doktrinarno razrađuju kao koherentan sistem stavova sadržina manjeg lokalnog ili unutrašnjeg (građanskog) rata i subverzivnog, odnosno specijalnog rata koji su ranije u naučnim teorijama i u ratnim doktrinama egzistirali kao posebne, odvojene pojave. To je, možda, i jedina novost koju donosi doktrina sukoba niskog intenziteta, uz još neke aktivnosti i dejstva koji nisu dosad ubrajani u sadržinu ratnog procesa. To se, pre svega, odnosi na terorizam i na udare sa odstojanja koji dobijaju novo značenje i sasvim drugi tretman.

Učesnici seminara na univerzitetu »Lojola« ispoljili su naučno poštenje, karakterišući sukob niskog intenziteta kao intervencionistički rat »od strane one zemlje koja interveniše da bi uticala i primorala protivnika da prihvati određene političko-vojne uslove«. U drugim formulacijama definicije ovog sukoba u okviru teorijskih rasprava, kao i u zvaničnim doktrinarnim dokumentima, uočljiv je napor da se ta njegova bitna svojstva – intervencionizam i ekspanzionizam prikriju »blažim«, često neadekvatnim terminima, uvođenjem u doktrinarnu teoriju novih kategorija i, naravno, ideološkim racionalizacijama, tako da se intervencija prikaže kao pružanje »pomoći« prijateljskoj zemlji »domaćinu«. Razume se, u pitanju je metoda manipulisanja

rečima, što je, inače, jedna od važnih metoda neborbenih dejstava.

I konačno, ova definicija sugerise najopštiji zaključak da se tu ne radi o nekakvim supstancijalno novim sadržajima ratnog procesa koje ranije nismo upoznali u konvencionalnim ili nekonvencionalnim ratovima, pa ni o novoj fenomenologiji rata, sem u pojedinim momentima epizodnog značaja, ali je svakako reč o novom pristupu u tražanju za mogućnostima vođenja rata u uslovima sve izraženijeg sužavanja prostora slobode akcije vojne sile do ekstremnih razmera. Ta mogućnost se vidi u »horizontalnoj eskalaciji« čiji je smisao u totalizovanju strategije u izvršenju na lokalnom nivou i »vertikalnoj eskalaciji« koja podrazumeva globalizovanje i totalizovanje strategije u priprema. Ta tvrdnja može da izgleda sporna sve dotle dok se ne obrazloži na nešto jednostavniji način. Nesporazum može da se javi zbog prividne kontradikcije u tvrdnji da je sukob niskog intenziteta izraz totalizacije strategije u izvršenju na lokalnom nivou i tvrdnje da je takav sukob krajnje ograničen, tj. da se prema obimu aktivnosti i dejstava svrstava na samo dno spektra sukoba. Gledano formalno-logički kontradikcija je očevidna. Faktički se, međutim, ne radi o kontradikciji. Na lokalnom nivou strategija se totalizira u tom smislu što: (1) teži ostvarivanju i na jednoj i na drugoj strani radikalnih ciljeva. Branilac da odbrani prostor, objekte i očuva slobodu političkog delovanja, a agresor – napadač da ograničenom vojnom akcijom, uz kombinovanje svih nevojnih sredstava ostvari radikalni politički cilj; (2) proširuje se spektar činilaca kao sredstava za ostvarivanje strategijskih ciljeva, bez obzira što u pogledu primene vojnog nasilja deluju zakoni ograničavanja ratnog procesa. Otuda, nesumnjivo, strategija izvršenja na lokalnom nivou tendira da poprimi oblik totalne strategije. Na drugom polu, ako je reč o strategiji na regionalnom i globalnom planu, strategija izvršenja poprima oblik ograničene strategije koja se koristi ograničenim sredstvima na ograničenom prostoru i sa ograničenim snagama, ali kao strategija priprema, budući da izaziva i podgrejava pretnju od vertikalne eskalacije i pretvaranja rata u neograničen, ona se totalizira.

Postavlja se pitanje šta se to na svetskom strateškom nebu dogodilo što je bitno uticalo na pojavu ove nove doktrine? To pitanje nas dovodi do nove konsideracije limi-

tirajućih faktora, ali ne posmatranih isključivo kao tehničko-tehnoloških već u spoju sa strategijom, strateškom misli. Budući da je oduvek poznato da se doktrine uglavnom menjaju pod uticajem tehničko-tehnološkog razvoja naoružanja i vojne opreme, ne potcenjujući ni druge faktore, verovatno je da uzroke promena doktrine i pojave ove doktrine sukoba niskog intenziteta treba tražiti u inovacijama na tehničkom planu proizvodnje sredstava ratne tehnike. A na tom planu je došlo do revolucionarnih skokova. U stalnoj trci između oružja probijanja (napada) i zaustavljanja (odbrane) izgleda da je konačno za duže vreme prednost prešla na sredstva probijanja. Avijacija, raketni sistemi, oružja prostornog dejstva, helikopteri, posebno nuklearna sredstva favorizuju ofanzivu pred defanzivom kao vidom borbenih i strategijskih dejstava. Izgledalo je da je strategija obaranja (uništenja), uz primenu tzv. mehaničkog manevra, odnosno direktna strategija postala odlučujuća i favorizovani strategijski model.

Ako se sve to detaljnije i kompleksnije pogleda i analizira, stiče se sasvim drugačija strategijska slika. Trka u naoružavanju je dostigla do sada neviđene razmere. Nuklearna tehnologija je omogućila gotovo apsolutna oružja. U istim sitemima integrišu se sva četiri elementa borbene moći: vatra, pokret, manevar i udar. Međutim, postajući sve ubojitija i sve savršenija, oružja su postala grobovi vlastite strategije koja ih je razvijala. Ona su postala nefunkcionalna i praktički neupotrebljiva. Zašto? Došlo je do *pariteta* vojne moći umesto ravnoteže snaga na osnovu koje je nekada održavan svetski mir. Ravnoteža snaga kao stanja približno izbalansirane vojne moći potencijalnih protivnika implicite je dozvoljavala mogućnost njenog narušavanja novim tehničkim pronalascima, a to znači da je neizvesnost izbivanja rata svih pa i najvećih razmera i dalje bila aktuelna. Takvo stanje je ubrzavalo ritam naoružavanja u želji i nadi da se prestigne protivnik i naruši ravnoteža snaga, a time je i verovatnoća pobede u hipotetičkom ratnom sukobu bila sasvim realna opcija. Ali, izgradnja nuklearne tehnologije i nuklearne vojne moći dovela je do gotovo apsolutnog i bitno nenarušenog pariteta, kod kojeg svaka od strana u potencijalnom sukobu poseduje toliko vojne moći da u uzvratnom udaru može bez dileme da protivniku nanese takve posledice koje bi ga praktički učinile jednako poraženim kao da bi bio izložen prvom i

najjačem strategijskom udaru. U okolnostima stanja pariteta snaga prvi udar gubi raniji značaj. Suprotnoj strani preostaje još uvek dovoljno moći za uzvratni udar i da uništi agresora. To je praktički *krah strategije uništenja* kada su u pitanju takozvani veliki ratovi između blokova i supersila. Taj krah je nastupio kao posledica krize hiperprodukcije vojne moći.

Paritet vojne moći je na svetsku strategijsku scenu postavio nekoliko pitanja koja imaju planetarni značaj, ali ona su od izuzetnog značaja i za temu kojom se bavimo u ovom radu. To su: (1) ima li ikakve političke svrhe i racionalnog razuma i dalje istrajavati na globalnoj konfrontaciji i na strateškom globalizmu kao rukovodnom principu globalnih strategija supersila ili treba tražiti neke druge modele ostvarivanja strategijskih interesa; (2) kakva je politička perspektiva vojnih blokova ako je izvesno da tzv. velikog rata među supersilama i blokovima ne može biti kao realnog sredstva politike; (3) može li se očekivati da će supersile u budućnosti ići na uspostavljanje međusobnih odnosa na takvim osnovama koji će u krajnjoj liniji poprimiti značenje suvlasničkog pristupa u međunarodnim odnosima; (4) kakva je uloga vojne sile u ostvarivanju globalne politike nasuprot drugim oblicima i sadržajima moći (političkoj, ekonomskoj, kulturološkoj, tehnološkoj itd.). Bilo bi opravdano za jedan širi kontekst promišljanja političke strategije postaviti brojna druga pitanja. No smatramo da je i ovoliko dovoljno da bi bila istaknuta kriza u koju je zapala savremena strategija uništenja i, uopšte, direktna strategija. Takvo stanje uticalo je na porast značaja posredne strategije, a posebno strategije tzv. specijalnog rata. Nećemo dalje elaborirati ovo stanje već samo zaključiti konstatacijom da su se supersile i druge velike sile koje poseduju sredstva nuklearnog deterenta našle pred pitanjem kako i dalje funkcionalizovati vojnu silu, razume se kao eminentno političko sredstvo, u uslovima kada se ne sme primeniti niti radikalna strategija niti najjače njeno sredstvo. Ovo pitanje može i drugačije da se formuliše: kako i dalje konfrontaciju zadržati kao princip globalne politike i strategije, ali uz sve izrazitije opredeljivanje za strategiju posrednog nastupanja.

Sve rečeno koincidira i sa rastućom krizom u nerazvijenom svetu, zbog čega taj svet postaje vrlo pogodno tlo za intenziviranje sukoba po važnim osnovama. To je povo-

ljan splet okolnosti koji je omogućio da se težište konfrontacije prenosi na »treći svet« koji posreduje sukobe među velikim i razvijenim i postaje poprište neokolonijalističkih i neoimperijalističkih osvajanja u kojima se kombinuju različiti ciljevi i sredstva. Ne radi se o klasičnom kolonijalnom intervencionizmu niti o klasičnoj vladavini već o suptilnim metodama i tehnikama dominacije.

Dakle, zemlje »trećeg sveta« postaju pogodna poprišta posrednog sukobljavanja super i velikih sila, poprište tzv. malih ratova, ali bez rizika međusobnog vojnog sukoba velikih sila. Ti ratovi su jedan od pogodnih metoda proširivanja globalnih uticaja, suzbijanja emancipatorskih procesa naroda i zemalja pod izgovorom borbe za očuvanje demokratskog poretka u svetu i kao metod narušavanja globalne ravnoteže snaga bez globalnog sukoba.

*

Zaključno se može konstatovati da su sukobi niskog intenziteta zakonomerna vojnotehnološka pojava koja je nastala kao svojevrsna strategijska i doktrinarna racionalizacija nastalog pariteta vojne moći i vojno-političke racionalizacije samovoljno prigrabljene uloge arbitra u međunarodnim odnosima. Takođe se može reći da će broj sukoba niskog intenziteta zakonomerno rasti u meri u kojoj rat između supersila i velikih sila i vojnih blokova postaje sve manje verovatan i u meri u kojoj rat u Evropi, te u još nekim značajnim strateškim regionima u sebi krije opasnost globalnog sukoba.

Zakonomernost pojavljivanja i učestalosti sukoba niskog intenziteta uslovljena je i još jednom značajnom političkom činjenicom. Američki političari i stratezi procenjuju da je ideja komunizma sve manje atraktivna, da ona kao takva ima sve manje sledbenika i da je kucnuo čas da se sa komunizmom kao idejom, pokretom i društvenim sistemom konačno obračuna. Oni za sebe optimistički prognoziraju da će komunizam do kraja ovog veka otići na smetlišće istorije, jer je iscrpeo sve svoje razvojne mogućnosti, jer se pokazao neefikasnim društvenim sistemom koji nije u stanju da razvija proizvodnu snagu društva i da se može efikasnije nego ikada, primenom kombinovanih mera vojnog intervencionizma, ekonomskih, političkih i drugih pritisaka, kao i metoda specijalnog rata, zaustavljati i pre-

usmeravati osnovni društveni tokovi i procesi. Shodno tome, doktrina sukoba niskog intenziteta ne samo da je uspešan model revitalizacije vojnog faktora u uslovima gotovo apsolutnog pariteta vojne moći, nego i globalna doktrina svetske kontrarevolucije. Ona je globalna po svojim prostornim dimenzijama, po zadatim ciljevima i po metodu realizacije, a kontrarevolucionarna je po tome što je usmerena prvenstveno na zaustavljanje emancipatorskih procesa, na promene političkog ponašanja samostalnih subjekata međunarodnih odnosa, na podršku unutarnjih opozicionih snaga i političkih protivnika vladajućih društvenih sistema i političkih garnitura u zemljama »trećeg sveta«. I sa tog stanovišta, kao svojevrsna globalna kontrarevolucionarna doktrina, bilo da je utemeljena na koncepcijama izvoza revolucije bilo kontrarevolucije, ona zaslužuje posebnu pažnju. Ona je, i pored toga što na pojavnosti stvari nastoji da ostvari utisak legitimne i ograničene vojne akcije radi podrške tzv. unutarnjim demokratskim snagama ili radi kažnjavanja navodnog izgređničkog ponašanja nedozvoljenog u međunarodnom pravnom poretku, u osnovi nelegitimna i nelegalna i s gledišta nacionalnog i s gledišta međunarodnog prava. Razume se, radi se o višestrukoj ideološkoj i političkoj racionalizaciji kako bi se izbegao epitet agresora.

Nakon ovih nedovoljno obrazloženih i hipotetičkih stavova u pogledu suštine i prirode pojave koja je razmatrana, tek bi trebalo razviti dubinsku analizu na osnovi relevantnih empirijskih činjenica. No kako je tih činjenica još uvek nedovoljno za jednu svestraniju, dubinsku analizu ove relativno nove pojave, moraćemo se i ovde zadovoljiti postavljenjem suštinskih pitanja, koja provociraju na dalje istraživanje i traženje odgovora na njih, i saopštavanje onih opštih stavova do kojih se došlo u postupku nešto reducirane analize i teorijskog promišljanja i domišljanja već poznatih činjenica. Time će članak, nadamo se, ostvariti svoje skromne aspiracije – da posluži kao najširi okvir rasprave o problemima naše odbrane u uslovima društvene krize i mogućnostima odbrane našeg društva u savremenim društveno-istorijskim uslovima. U tom kontekstu doktrina sukoba niskog intenziteta u čije se okvire uklapa već poznata doktrina specijalnog rata pokazuje se kao doktrina jedino mogućeg rata u savremenim uslovima, sa izgledima da se ostvare neki ciljevi bez rizika nekontrolisane

vertikalne eskalacije, odnosno proširenja rata do krajnosti. Toj tvrdnji ne protivreči činjenica da je doktrina sukoba niskog intenziteta rezultirala spojem komponenti specijalnog rata i ograničenog rata, i da u tom kontekstu znači već izvesno eskaliranje ratnog sukoba po vertikali čime se bezbednost malih i nedovoljno razvijenih zemalja ugrožava novim pretnjama i za njih ta doktrina objektivno predstavlja nov izazov za preduzimanje novih odbrambenih napora, pre svega kada je reč o odbrani od dejstava sredstvima vrhunske tehnologije sa velikih udaljenja i sa velikom vatrenom moći i preciznosti pogađanja. Ta vrsta dejstava kao bitan sastojak nove doktrine objektivno će dovesti u položaj male zemlje da u traženju odgovora na ta dejstva ulažu nove materijalne napore u razvoju tehničkih sistema kojima se može parirati tim dejstvima. Naravno to podrazumeva razvoj identičnih sredstava koja mogu biti upotrebljena na veća odstojanja. Ovom doktrinom, odnosno dejstvima sa distance unekoliko se revalitizira i moć odvrćanja rata odbrambenim sistemima tipa narodnog rata ili opštenarodnog rata, kakav je naš. To znači da će takvi koncepti odbrane, uz dosadašnje elemente sistema, morati da razvijaju snage i sredstva za neku vrstu konvencionalnog deterenta, sposobna za uverljivu pretnju uzvratnim udarom.

Na kraju ovog razmatranja – koje nije imalo veće ambicije od toga da podstakne na razmišljanje i istraživanje novih problema odbrane malih i nedovoljno razvijenih zemalja, koje nameće doktrina sukoba niskog intenziteta, upravo za te zemlje i specificirana, i da u tom kontekstu posluži kao širi okvir za razmatranje tih problema – mogle bi se dati još dve konstatacije opštijeg karaktera.

Prva bi se odnosila na samu suštinu sukoba niskog intenziteta. Ako je politika veština mogućnog, onda je ta nova doktrina – koja je u SAD postala i zvanična pod nazivom *doktrina sukoba niskog intenziteta* – u stvari, veština koncipiranja i vođenja jedino mogućnog rata danas i u doglednoj budućnosti. S obzirom na strukturu dejstava koja se predviđaju tom doktrinom, na njihovu raznovrsnost i raznorodnost u sasvim novoj svetlosti se javlja problem ne samo teorijskog određenja već dolazi i do nove konsideracije suštinskih obeležja tog rata. Naime, od monističke mora se preći na dvojnu deskriptivnu definiciju sa jasno iz-

raženom *specifikom diferencijom* te pojave, a to su oružana borba i subverzija.

Druga konstatacija ticala bi se nekih teorijskih kontroverzija i etičkih problema vezanih za ovu doktrinu, prema kojoj bi to trebalo da bude rat, a on se već tako i pokazuje u stvarnosti, rat koji bi trebalo da vode te male nerazvijene i siromašne zemlje – same protiv sebe! Sva dramatika i apsurdnost tog rata potenciraju se samom činjenicom što se u njegovom koncipiranju iznalaženjem taktika i tehnika manipulacije, indoktrinacije i infiltracije angažuju brojni naučni timovi psihologa, sociologa, psiho-sociologa, ekonomista, politikologa i vojnih eksperata, tako da sve te tehnike i taktike, odnosno metod upotrebe snaga i sredstava u sukobu niskog intenziteta bude maksimalno racionalizovan ideološki i politički, i da upravo koristeći se političkom mimikrijom ubede žrtvu agresije da ratuje pretežno sama protiv sebe i da pri tom još misli da je to u njenom najboljem interesu. Tu su pomešani ciljevi i sredstva, uzroci i posledice, stvoreno je jedno golemo zamešateljstvo, kojem se sva klasična pravila ratne veštine, etika borenja, viteštvo i junaštvo poništavaju i čitava ta klasična polemološka teorija stavlja naglavce. Na delu je nova vrsta makiavelizma u svom najgorem izdanju, tako da je čitav taj sukob, koji nije ništa drugo nego tipično osvajački rat, zamaskiran i zamagljen do krajnjih granica i prikazan kao tobože »pomoć unutrašnjoj odbrani zemlje domaćina«.

Sve to više podseća na crnu magiju nego na teoriju rata i na ratove kao pojavu, koji su kroz čitavu svoju istoriju, uprkos svoj drastičnosti u ispoljavanju, zadržavali nešto što je ljudsko, što ne ponižava dostojanstvo čoveka i onda kad on bude pobeđen. Na stranu to što se uvođenjem ovakve doktrine u ratnu praksu u stvari potpuno relativiziraju mir i rat, jer je reč o ratu koji se vodi – u miru. U toj činjenici sadržane su sve kontroverzije, a njih ima mnogo u teoriji i praksi sukoba niskog intenziteta.

S U M M A R Y

SPECIAL WARFARE WITHIN THE FRAMEWORK OF THE LOW INTENSITY CONFLICT DOCTRINE

Special warfare has become a universal world phenomenon and a global doctrine which has made possible for the strategy of domination to spread to a total extreme. This type of warfare is increasingly becoming the substitute for the armed aggression since it makes possible the attainment of strategic objectives without a direct employment of military force.

Impacts of laws of limitation of war conflict have given rise to appearance of a new global doctrine on the world scene – the doctrine of low intensity conflict which makes the military force relative in conditions where the action of limiting factors almost eliminated the so called medium and high intensity wars, while stressing the low intensity wars or conflict. Such wars are a combination of military intervention, with a very selective employment of military force, and primarily so within the framework of operations undertaken from distance and the special warfare operations.

The limiting factors of war do not act in the same way in each kind of war but differ according to the nature and military-technological characteristic features of each individual war and each individual war conflict. Some of them are, for example, not limiting but, on the contrary, stimulating the special warfare. This is the basic reason for the ever more frequent employing the special warfare on the part of aggressive powers in their competition over the spheres of influence and in relation to the Third World, instead of the real war (armed aggression).

The doctrine of low intensity conflict, which encompasses the doctrine of special warfare, shows itself as the doctrine of the only possible war in contemporary conditions, with prospects that certain aims or goals could be realized without a risk of uncontrolled vertical escalation, i.e. of spreading the war to its extreme. For small and underdeveloped countries this doctrine is a challenge for their undertaking new defence efforts, above all when the matter is of the defence from operations carried out from great distances by top technology means and forces possessing great fire power and precision.

R É S U M É

LA GUERRE SPECIALE DANS LE CADRE DE LA DOCTRINE DU CONFLIT DE PETITE INTENSITE

La guerre speciale est devenue un phénomène universelle et la doctrine globale qui a rendu possible à la stratégie de domination de s'élargir en totalité. De même, cette guerre devient de plus en plus une substitution à l'agression armée du fait qu'elle rend possible de réaliser certains objectifs stratégiques sans emploi direct de la force militaire.

L'effet de la loi de la limitation de la guerre a eu pour conséquence l'apparition sur la scène mondiale d'une nouvelle doctrine globale – doctrine du conflit de petite intensité qui relativise la force militaire dans les conditions où l'effet des facteurs limitant de la guerre ont presque éliminé les guerres, dites de moyenne et grande intensité, et favorisé les guerres de petite intensité. Ces guerres sont la combinaison de l'interventionnisme militaire, l'emploi de

la force militaire étant très selective et, en premier lieu, dans le cadre des actions en distance, et de la guerre speciale.

Les facteurs limitant de la guerre n'ont pas le même effet sur chaque type de guerre; leur effet est différencié – selon la nature et les caractéristiques technologiques-militaires de chaque type de guerre et de chaque conflit de guerre respectivement. Par exemple, loin de la limiter, il y en a qui stimulent la guerre spéciale. C'est la principale raison pour laquelle les forces agressives, dans leur compétition au sujet des sphères d'influence et face au soi-disant tiers monde, au lieu de mener la guerre proprement dite (agression armée), ont recours de plus en plus souvent à la guerre spéciale.

La doctrine de conflit de petite intensité, dont fait partie la doctrine de la guerre spéciale, semble être celle de la guerre, la seule possible dans les conditions contemporaines, dont les chances seraient la réalisation de certains objectifs sans pour autant dégénérer en une escalade verticale incontrôlée, c'est-à-dire s'élargir en totalité. Pour les petits pays et les pays insuffisamment développés, cette doctrine représente un défi nouveau quant aux efforts de défense à faire, avant tout lorsque il s'agit de se défendre contre les effets des moyens de technologie de pointe à grande distance, de grande puissance de feu et de précision.

Р Е З Ю М Е

СПЕЦИАЛЬНАЯ ВОЙНА В РАМКАХ ДОКТРИНЫ СТОЛКНОВЕНИЙ НИЗКОЙ ИНТЕНСИВНОСТИ

Специальная война стала универсальным мировым явлением и глобальной доктриной, предоставившей возможность стратегии господства беспредельно расширяться в тоталитарности. Также эта война все больше становится субституцией вооруженной агрессии, ибо предоставляет возможность осуществления стратегических целей без непосредственного использования военной силы.

По причине действия закона ограничения войны на мировой арене появилась новая глобальная доктрина – доктрина столкновений низкой интенсивности, которая делает относительной военную силу в условиях, когда действие ограничивающих факторов войны почти элиминировало т.н. войны средней и высокой интенсивности, а поощрило войны низкой интенсивности. Эти войны представляют собой сочетание военного вмешательства, в котором весьма селективно употребляется военная сила, причем в первую очередь в рамках действий на расстоянии, и специальной войны.

Ограничивающие факторы войны не действуют одинаково на все виды войны, но различно, в зависимости от природы и военно-технологических характеристик каждого вида войны и каждого военного столкновения в отдельности. Некоторые из них не только, что не ограничивают, но даже стимулируют специальную войну. Это является основной причиной, почему агрессивные силы в взаимном соревновании вокруг сфер влияния и по отношению к т.н. третьему миру, вместо войны (вооруженной агрессии), все более часто прибегают к специальной войне.

Доктрина столкновений низкой интенсивности, в рамки которых вкладывается доктрина специальной войны, выступает доктриной единственно возможной войны в современных условиях, предоставляющей возможность реализовать некоторые цели без риска неконтролируемой вертикальной эскалации, т.е. предельного расширения войны. Для малых и недостаточно развитых стран эта доктрина представляет новый вызов, так что они вынуждены влагать новые оборонительные усилия, прежде всего когда речь идет об обороне от действий средств высшей технологии с больших расстояний, обладающих большой огневой мощью и точностью попадания.